

Людмила Дем'яненко,
старш. наук. співроб. інформаційно-аналітичного відділу ФПУ
канд. філол. наук

БЮДЖЕТ УКРАЇНИ 2025: ЩО ОЧІКУВАТИ УКРАЇНЦЯМ У НОВОМУ РОЦІ?

Опубліковано: Дем'яненко Л. Бюджет України 2025: що очікувати українцям у новому році? // Діяльність Президента України в умовах російсько-української війни. 2024. Випуск 52 (148). С. 30-35.

Вже третій рік поспіль в умовах повномасштабної збройної агресії РФ проти України прийняття закону про державний бюджет відбувається в межах встановленої Регламентом Верховної Ради України граничної дати (до 1 грудня року, що передує плановому).

Таким чином, Верховною Радою України законопроект про Державний бюджет України на 2025 рік (реєстр. №12000 від 09.11.2024), підготовлений Кабінетом Міністрів України до другого читання, 19 листопада 2024 року за результатами розгляду прийнято у другому читанні і в цілому з урахуванням пропозицій Комітету з питань бюджету (rada.gov.ua).

У прийнятому Законі про Державний бюджет України на 2025 рік визначено, серед іншого, такі основні положення:

- доходи державного бюджету – у сумі 2.327,14 млрд грн (загальний фонд – 2.133,27 млрд грн, спеціальний фонд – 193,87 млрд грн);
- видатки державного бюджету – у сумі 3.929,06 млрд грн (загальний фонд – 3.591,63 млрд грн, спеціальний фонд – 337,43 млрд грн);
- повернення кредитів до державного бюджету – у сумі 15,3 млрд грн;
- надання кредитів з державного бюджету – у сумі 54 млрд грн;
- граничний обсяг дефіциту державного бюджету – у сумі 1.640,6 млрд грн, що розрахунково становить 19,4 % прогнозного ВВП;
- граничний обсяг державного боргу на 31.12.2025 – у сумі 8.210,5 млрд грн, що розрахунково становить 97 % прогнозного ВВП;

- граничний обсяг гарантованого державою боргу на 31.12.2025 – у сумі 406,7 млрд грн, що розрахунково становить 4,8 % прогнозного ВВП;

- прожитковий мінімум в розрахунку на місяць (загальний показник) – 2920 грн;

- мінімальна зарплата у місячному розмірі – 8000 грн.

При цьому загальний ресурс на національну безпеку і оборону у державному бюджеті на 2025 рік становить 2.224,8 млрд грн, або 26,3 % прогнозного ВВП, у т.ч.: видатки загального фонду – 2.043,6 млрд грн, видатки спеціального фонду – 151,2 млрд грн, державні гарантії – до 30 млрд грн.

Вчасне прийняття головного фінансового документу держави на 2025 рік дає можливість Уряду забезпечити належне його виконання, включаючи прийняття необхідних підзаконних нормативно-правових актів для реалізації відповідних норм зазначеного Закону (rada.gov.ua).

Відтак, вже три роки поспіль спостерігаємо, що в Україні існують два бюджети. Перший – бюджет війни. Це видатки, які можна фінансувати лише коштами, які уряд збирає всередині країни (податки, дивіденди держкомпаній, внутрішні запозичення, надходження від приватизації). Другий – цивільний. Це видатки, не пов'язані з війною: освіта, охорона здоров'я, соціальна сфера, культура, інфраструктура. Ці програми Україна фінансує коштами, отриманими від партнерів (epravda.com.ua).

Через таку дуальність бюджету держава майже не має простору для маневрів, коли фінансовий рік іде не за бюджетним планом.

Так сталося і у 2024 році: уряду довелося витратити кошти на придбання зброї, які він очікував отримати від США. Однак, Конгрес затягував схвалення оборонного пакета на 61 млрд дол., тому на початку року держава використовувала на купівлю зброї кошти, які планувала витратити на виплати військовим наприкінці року (epravda.com.ua).

Ціна війни для України щороку зростає, адже зростають потреби в техніці, в боєприпасах, в грошовому забезпеченні, одязі та харчуванні солдат,

адже їх кількість теж постійно зростає. На жаль, зростає і кількість поранених та загиблих і як наслідок – обсяги видатків на відповідні виплати теж зростають.

Раніше фінансувати додаткові потреби вдавалося без непопулярних рішень. У 2022 році на допомогу прийшов Нацбанк, який позичив уряду 400 млрд грн. У 2023 році додаткові потреби фінансували завдяки рішенням відібрати в місцевих громад податок на доходи фізичних осіб із доходів військовослужбовців. Крім того, Верховна Рада «заднім числом» оподаткувала прибутки банків за ставкою 50 % (epravda.com.ua).

З прийнятого Закону бачимо плюси: дефіцит держбюджету має дещо скоротитися – до 19,4 % у порівнянні з 20,6 % в 2024 р., тобто майже 1,5 трлн грн. Покривати його планується, зокрема, за рахунок державних запозичень. Їх очікується залучити на суму 2 трлн 238 млрд грн, причому лише 580 млрд грн з них – це внутрішні позики. Все інше – залучення з зовнішніх ринків та міжнародна допомога. Тому, загалом Україна планує отримати від партнерів \$38,4 млрд, але це дуже оптимістичні плани.

За прогнозами Мінфіну, валовий внутрішній продукт зросте на 2,7 %, в той час як до кінця цього року очікується ріст у 3,5 % (у 2023 р. був 5,3 %). ВВП в майбутньому році фактично на трильйон має перевищити очікувані показники цього року – 8,466 трлн (в 2024 – 7,485 трлн грн).

Доходи загального фонду держбюджету (без грантів, міжбюджетних трансфертів та допомоги партнерів) заплановані у сумі 2 трлн 7 млрд грн, що на 411 млрд грн більше ніж цього року. Видатки загального фонду плануються в обсязі 3 трлн 644 млрд грн, що є більше показника цього року на 535 млрд грн. (glavcom.ua).

У показниках доходів проекту бюджету-2025 врахований «ресурсний» закон № 4015-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у період дії воєнного стану». Він передбачає підвищення ставки військового збору з 1,5 % до 5 %, розширення його дії на фізичних осіб-

підприємців, які перебувають на спрощеній системі оподаткування, підвищення ставки податку на прибуток фінансових установ до 25 %, підвищення ставки податку на прибуток банків за 2024 рік до 50 % та інше. За рахунок податкового пакету уряд очікує залучити наступного року додаткові 126,7 млрд грн.

Від Нацбанку до бюджету у 2025 році мають надійти 63,9 млрд грн. Це суттєво перевищує показник нинішнього року (38,64 млрд грн) (epravda.com.ua).

Основним джерелом доходів в 2025 році залишатимуться митні платежі: планується збільшити надходження від ввезених до України товарів на 95 млрд – майже до 595 млрд грн. Ще істотніше мають зрости платежі податку на доходи фізичних осіб через очікуваний стрибок зарплат – на 150 млрд (до 354,1 млрд грн). А от зростання ПДВ з вироблених в Україні товарів та податку на прибуток підприємств очікується куди скромніше – відповідно на 29 млрд (до 318 млрд грн) та 21,8 млрд (до 205 млрд грн). Підакцизна продукція принесе ще майже чверть трильйона гривень (glavcom.ua).

А, наприклад, традиційно закладені у бюджет кошти від приватизації держмайн – не надто амбітні, всього 3,2 млрд грн. Але, пам'ятаємо, продаж одного тільки готелю «Україна» цього року поповнив держбюджет на 2,5 млрд грн та збільшив надходження від приватизації до 5,7 млрд грн. Тобто цей план може бути перевиконаний за рахунок продажу якогось «ласого» об'єкту.

Ігор Онищук, експерт шведсько-української [програми Polaris](#) «Підтримка багаторівневого врядування в Україні», проаналізував, які ресурси в документі передбачені для місцевого самоврядування, та зробив висновки, про те, що ухвалений сьогодні Закон України «Про Державний бюджет України на 2025 рік» передбачає значне збільшення фінансових ресурсів для місцевих бюджетів (decentralization.ua). Що є, безсумнівно, плюсом.

Так, у 2025 році ресурс місцевих бюджетів зросте, порівняно з 2024 роком, на 15 % – з 285,1 млрд грн до 327,7 млрд грн.

Основний приріст забезпечать надходження від ПДФО, які збільшаться з 235,4 млрд грн до 280,9 млрд грн, а також додаткова дотація для місцевих бюджетів, яка зросте до 36,5 млрд грн, зокрема на підтримку деокупованих територій. Базова дотація зросте до 25,5 млрд грн, а введення реверсної дотації дозволить ефективніше розподіляти ресурси. Разом з цим, Уряд спільно з парламентом ухвалили рішення залишити реверс для прифронтових громад. Загалом, на думку експерта, Закон про державний бюджет на наступний рік враховує інтереси і підтримує спроможність малих та прифронтових громад: 64 % ПДФО залишається на місцях, прифронтові громади не перераховують реверс, зберігається додаткова дотація для постраждалих територій.

Уряд і Верховна Рада врахували низку пропозицій від місцевого самоврядування, що дозволило суттєво підвищити фінансову підтримку територіальних громад (decentralization.ua).

Дискутується і питання про підвищення заробітної плати українським прокурорам. Наприклад, депутат з фракції «Слуга народу», голова комітету Верховної ради України з питань фінансів, податкової та митної політики Данило Гетманцев наголошує на питанні про те, що «Зважаючи на критику, депутати скасували підвищення зарплат українським прокурорам. ВР вистачило мудрості не робити помилку щодо сумнівного підвищення зарплат. Відповідна правка підтримана в залі». Адже, найбільше суперечок у парламентарів викликало саме підвищення заробітних плат прокурорам. Проект державного бюджету на 2025 рік пропонував виділити 13,3 мільярда гривень на зарплати прокурорам – винагороди працівникам прокуратури мали збільшитися на 25 відсотків. «Лобістами прокурорів у парламенті виявилися члени Комітету з питань правоохоронної діяльності», — заявила депутатка з опозиційної фракції ЄС, членкиня парламентського комітету

України з питань фінансів, податкової та митної політики Ніна Южаніна (dw.com).

Утім не всі колеги по фракції розділяють оптимізм щодо скасування підвищення зарплат прокурорам. Народна депутатка з фракції «Слуга народу» Ольга Василевська-Смаглюк вважає, що логічно підвищити їм грошову винагороду, адже відбулася реформа прокуратури. На її думку, це посилить відтік кадрів з правоохоронного органу. «Хтось перестраховує свою зарплату в 40 тисяч якимись інвалідностями фіктивними і виплатами за вислугу років, але не всім вдається. Прокурор отримує 40 тисяч гривень, вони всі йдуть в ті правоохоронні органи, які мають більші зарплати: НАБУ та інші органи, де зарплата набагато вища», – наголошує депутатка, слова якої цитує «Суспільне» (dw.com).

Щодо мінусів Бюджету-2025 – є те, про що наголошувала голова Комітету ВР з питань організації державної влади, регіонального розвитку, місцевого самоврядування та містобудування Олена Шуляк: «В ухваленому у першому читанні проекті закону про Державний бюджет на 2025 рік не передбачено коштів на фінансування програми «єВідновлення». За її словами, дохідна частина бюджету становить 2,336 трильйона гривень, зокрема: доходи загального фонду 2,095 трильйона гривень, доходи спеціального фонду 241 мільярд гривень. «Станом на зараз хороших новин для всіх, хто очікує на збільшення фінансування за програмою «єВідновлення, у мене, на жаль, немає», – зауважила голова парламентського комітету (ukrinform.ua).

Хоча прем'єр міністр Денис Шмигаль зазначає, що: «... ми передбачали подальшу роботу програми «єВідновлення» і її фінансування у повному обсязі. Цей проект бюджету відповідає на головні виклики, які стоять перед нашою державою. Це наша гарантія, що Україна матиме необхідні ресурси, аби вистояти, перемогти й стати ще сильнішою» (suspilne.media).

Підбив підсумки та висловив свою думку Міністр фінансів України Сергій Марченко: «Бюджет досить консолідований з точки зору видатків. З

точки зору запозичення – треба зовнішні запозичення. Щодо внутрішніх запозичень, враховуючи потребу зменшення в досить високий обсяг 2024 року, показав, що у нас зараз кожна нова гривня запозичень вже не приносить нових видатків. Більше того, ми використовуємо дохід для того, щоб існувало обслуговування таких запозичень. Цифри обслуговування боргу зараз досить яскраві і показують, що у нас має бути тренд на зменшення залежності внутрішнього фінансування. Внутрішнє фінансування, на жаль, на даному етапі не несе додаткової користі, як це було на початку вторгнення. (...). З приводу доходів – суттєво, порівняно з минулим роком, виконуються плани показники додаткової митниці. Останні місяці тренд митної служби трохи погіршився, але в цілому внутрішнє споживання і податки, які спрямовані на внутрішнє споживання, показують суттєвий ріст. Це свідчить про те, що в нас економіка, як мінімум в компоненті торгівлі і внутрішнього споживання і пов'язані з цим сектори, перебуває в досить непоганому стані. Крім того, ми вважаємо, що той обсяг інвестицій, який зараз спрямовує держава в оборонну промисловість і закупівлю зброї, також дає певні показники, покращені для цих секторів. У майбутньому ці сектори також додаватимуть до нової вартості і, відповідно, до податків в 2025 році» (ces.org.ua).

Отже, Проект бюджету на 2025 рік побудований на аналогічних засадах до бюджету 2024 року, з пріоритетами у забезпеченні оборони, безпеки та соціального захисту населення. Фінансова підтримка від міжнародних партнерів залишається критично важливою для стабільності бюджету. Основними джерелами фінансування залишаються податкові надходження, які планується збільшити через зміну податкового законодавства та зовнішні запозичення. Важливу роль у забезпеченні стабільності бюджету продовжує відігравати міжнародна фінансова підтримка, зокрема гранти та позики від міжнародних організацій і партнерів. Заплановане значне збільшення видатків на оборону і безпеку, хоча вони можуть потребувати додаткового коригування в разі збереження інтенсивності бойових дій. Незважаючи на

підвищення податкових ставок і розширення бази оподаткування, дефіцит бюджету залишається високим, а державний борг продовжуватиме зростати, перевищуючи 100 % ВВП (voxukraine.org).

Але, як показує практика, ухвалення бюджету – це певною мірою формальність, адже передбачити хід боїв та, відповідно, обсяги військових видатків на рік уперед практично не реально. Єдине, що можуть зробити уряд і парламент, – забезпечити достатню дохідну базу для бюджету вже зараз, аби в критичний момент не потрібно було ухвалювати непопулярні, непрогнозовані та складні для економіки рішення.